

УДК 658:725.514

Буслаєва Г.В.*старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту**Одеського національного університету імені І.І. Мечникова***СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОЛЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ РОЗМІЩУВАННЯ В УКРАЇНІ**

У статті розглянуті тенденції розвитку підприємств санаторно-курортної сфери в сучасних умовах в Україні. Проведено зіставлення показників діяльності підприємств санаторно-курортної сфери за останні роки. Дана оцінка показникам діяльності підприємств санаторно-курортної сфери України та виявлено основні тенденції їх динаміки.

Ключові слова: санаторно-курортна сфера, Україна, підприємства курортного господарства, колективні засоби розміщування, спеціалізовані засоби розміщування, темпи росту, питома вага, база відпочинку, санаторій, пансіонат.

Буслаева А.В. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ КОЛЛЕКТИВНЫХ СРЕДСТВ РАЗМЕЩЕНИЯ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены тенденции развития предприятий санаторно-курортной сферы в современных условиях в Украине. Проведено сопоставление показателей деятельности предприятий санаторно-курортной сферы за последние годы. Дана оценка показателям деятельности предприятий санаторно-курортной сферы Украины и выявлены основные тенденции их динамики.

Ключевые слова: санаторно-курортная сфера, Украина, предприятия курортного хозяйства, коллективные средства размещения, специализированные средства размещения, темпы роста, удельный вес, база отдыха, санаторий, пансионат.

Buslayeva G.V. THE CURRENT STATE AND THE TRENDS OF DEVELOPMENT OF UKRAINE'S COLLECTIVE TOURISM ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS.

The trends of enterprises development in the sphere of sanatorium-and-spa industry under Ukraine's current conditions are analysed in the article. The comparison of activity indicators of Ukraine's sanatorium-and-spa enterprises in recent years is conducted. The activity of Ukraine's sanatorium-and-spa enterprises is evaluated; the main trends of their dynamics are revealed and identified.

Keywords: Ukraine's sanatorium-and-spa industry, sanatorium-and-spa enterprises, collective tourism accommodation establishments, specialized tourism accommodation establishments, growth rate, specific weight, recreation centre, sanatorium, boarding house.

Постановка проблеми. В організації туристичної діяльності велике місце приділяється сектору розміщування, оскільки від обсягу цієї сфери, від якості наданих нею послуг залежать обсяги туристичних потоків та надходження від туризму.

Колективні засоби розміщування є одним із джерел даних про туристичні потоки. Основними показниками туристичних потоків є кількість розміщених, у тому числі іноземців, кількість ночівель, проведених приїжджими в цих закладах, та середня тривалість перебування у них [1, с. 202].

На функціонування туристичної індустрії та колективних засобів розміщування значно впливає економічна та суспільно-політична криза, посилення податкового та регуляторного тиску, різке падіння доходів населення, спад ділової та туристичної активності, зростання цін на послуги тощо, тому оцінка стану та виявлення тенденцій у розвитку колективних засобів розміщування набуває в сьогоднішніх умовах значної актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Колективні засоби розміщування є об'єктом дослідження багатьох учених. Серед них можна визначити таких, як Галасюк С.С., Герасименко В.Г., Писаревський І.М., Підгорний А.З., Кузнєцова Н.М., Милашко О.Г., Семенова К.Д., Влащенко Н.М., Галасюк С.С., Гусєва О.В., Аніщенко О.В. та ін.

Виділення не вирішених раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на існуючі публікації дослідників, присвячені різним аспектам діяльності колективних засобів розміщування в Україні, проблемам оцінки стану та виявлення тенденцій у розвитку колективних засобів розміщування присвячено незначну кількість наукових праць, існують певні методологічні проблеми щодо проведення аналізу колективних засобів розміщування на сучасному етапі їх розвитку.

Мета статті полягає в аналізі розвитку системи колективних засобів розміщування України в останні роки з виявленням основних тенденцій показників їх діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Генеральний секретар ЮНВТО Ріфаї Т., відкриваючи Глобальний форум по туризму в Мадриді (Іспанія), підкреслив, що «в останні роки туризм виявив себе як дуже стійка та життєздатна економічна діяльність і один із ключових факторів економічного відновлення, генеруючи мільярди доларів в експортному секторі та сприяючи створенню мільйонів робочих місць» [2].

За повідомленням Всесвітньої туристської організації (UNWTO), міжнародний туризм у 2014 р. приніс доходи в розмірі 1,5 трлн. дол. США, побивши рекорд попередніх років. Згідно з дослідженнями, зростання доходів у 2014 р. становило 48 млрд. дол. США, або 3,7%. Це відбулося через збільшення числа міжнародних туристських прибуттів: із 1,09 млрд. осіб у 2013 р. до 1,14 млрд. осіб у 2014 р. Туристи, що витратили гроші за кордоном на проживання, харчування, розваги та шопінг, принесли індустрії 1,25 трлн. дол. США. Ще 221 млрд. дол. США становили надходження від міжнародних пасажирських перевезень [2].

Вплив туризму на національну економіку країни вимірюється низкою економічних показників: питоמוю вагою туризму в створенні валового внутрішнього продукту, надходженнями від підприємств сфери туризму до державного бюджету у вигляді податків і зборів, особистих доходів громадян у формі заробітної плати для зайнятих у сфері гостинності та часткою оплати туристичних послуг у структурі споживчих витрат середньостатистичного домогосподарства [3, с. 122].

Як зазначає Герасименко В.Г., туризм усе більш масштабно й результативно відіграє роль макроеко-

номічного мультиплікатора. Ця його роль полягає в такому:

- відбувається помноження ефекту від туристичної діяльності у суміжних галузях економіки (торгівлі, транспорті, промисловості, будівництві);

- туризм сприяє проникненню інвестицій і імпорту деяких товарів в обслуговуючі галузі та види діяльності;

- спостерігається множення доходів різних суб'єктів господарювання, які приймають участь у туристичному обслуговуванні, шляхом активізації споживання товарів і послуг у багатьох сферах виробничої та обслуговуючої діяльності;

- прогресивно зростають податкові надходження від підприємств сфер туризму, та, як наслідок, має місце зростання масштабів туристичної діяльності;

- зростає потреба в трудових ресурсах та, відповідно, збільшується чисельність реальних робочих місць як у сфері туризму, так і в суміжних секторах економіки. Іншими словами, відбувається мультиплікація зайнятості населення [3, с. 10].

Ворошилова Г.О. висловлює думку, що міжнародний туризм в Україні розвивається в тісному взаємозв'язку з іншими формами міжнародної діяльності та динамічно реагує підйомом або спадом темпів зростання на політичне, економічне становище, кризові явища окремих країн і регіонів світу [4, с. 9]. Науковець також підкреслює, що в умовах посткризового періоду індустрія туризму вимагає менше капіталовкладень порівняно з промисловістю та сільським господарством, значно швидше дає віддачу, вирішуючи разом із цим соціальні проблеми, а також сприяє формуванню позитивного іміджу держави на світовому рівні [4, с. 9]. Можна погодитись із думкою цього автора про те, що інтенсивний розвиток міжнародного туризму в країні – це стратегічний шлях піднесення соціально-економічного розвитку України в цілому, вирішення проблем на ринку праці, інфраструктурного забезпечення, підвищення добробуту населення, зростання ВВП, зменшення інфляції, подолання соціальних та екологічних негараздів [4, с. 9].

Розглядаючи динаміку кількості іноземних громадян, які відвідали Україну за період 2000–2014 рр., можна зробити висновок про значне їх збільшення до 2013 р. (рис. 1). 2014 рік був винятком у зв'язку з тим, що в статистичній звітності не враховувались дані по АР Крим, м. Севастополь та зони АТО.

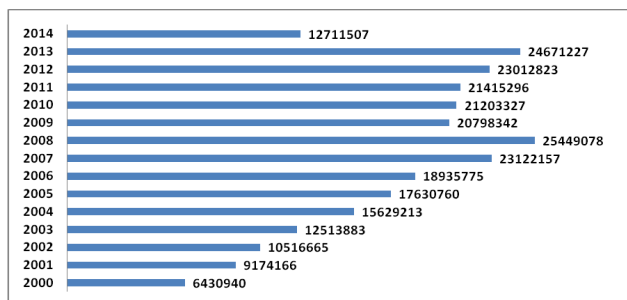

Рис. 1. Динаміка кількості іноземних громадян, які відвідали Україну за період 2000–2014 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Слід особливо відмітити, що в організації туристичної діяльності велике місце приділяється сектору розміщення, адже від розміру готельної індустрії, від якості послуг, що надаються закладами тимчасового проживання, залежать обсяги туристичних потоків та надходження від туризму.

За визначенням Всесвітньої туристичної організації (UNWTO, ЮНВТО), засоби розміщення представляють собою «будь-які об'єкти, що регулярно або епізодично надають туристам місця для ночівлі» [2].

У міжнародній практиці прийнята стандартна класифікація засобів розміщення туристів, розроблена експертами СОТ, згідно з якою всі засоби розміщення діляться на дві основні категорії: колективні та індивідуальні [2]. До їх складу входять готелі та аналогічні їм заклади, а також спеціалізовані та інші колективні засоби розміщення.

Відповідно до Методологічних положень зі статистики туризму, у статистичну звітність України в 2011 р. було введено категорію «колективні засоби розміщення» (КЗР). Як справедливо зауважує Милашко О.Г., колективні засоби розміщення після 2011 р. стали розглядатися як однорідна статистична сукупність. Її однорідність обумовлена основною загальною метою всіх КЗР – розміщенням відвідувачів. До 2011 р. кожний із типів КЗР (готелі та аналогічні засоби розміщення та спеціальні засоби розміщення) розглядався окремо та характеризувався за допомогою різних груп показників. Нововведення, що були впроваджені в 2011 р., обумовили певні труднощі під час здійснення статистичного дослідження тенденцій розвитку колективних засобів розміщення через непорівнянність у часі деяких їхніх характеристик [6].

Милашко О.Г. відзначає, що до 2011 р. для готелів, санаторіїв та інших засобів розміщення не передбачалася окрема форма звітності для фізичних осіб – підприємців, тобто вони не були суцільно охоплені статистичним спостереженням. Саме це обумовило непорівнянність у часі практично всіх характеристик колективних засобів розміщення до 2010 р. (включно) та відповідних показників уже після 2011 р. Так, в Україні кількість готелів та аналогічних засобів розміщення на кінець 2010 р., за даними офіційних статистичних джерел, становила 1731 заклад, а на кінець 2011 р. – уже 3 162 заклади [6].

Звідси можна зробити висновок, що порівняння показників та виявлення певних тенденцій їх зміни можливі тільки починаючи з 2011 р., тому аналітичне дослідження нами проводиться за показниками 2011–2013 рр.

Вважаємо також, що під час проведення аналітичного дослідження некоректно співставляти дані кількісних показників діяльності колективних засобів розміщення за 2014 та 2015 рр. з відповідними даними за 2011–2013 рр. у зв'язку з тим, що в 2014–2015 рр. у статистичній звітності колективних засобів розміщення не були враховані дані по АР Крим, м. Севастополь та по зоні АТО. Вивчення тенденцій за кількісними показниками діяльності колективних засобів розміщення 2014–2015 рр. по Україні в цілому потребує окремого аналізу. Співставлення же показників колективних засобів розміщення за 2011–2014 рр. із виявленням тенденцій зміни цих показників, на нашу думку, доцільно проводити лише в розрізі регіонів, за винятком даних щодо зони проведення АТО та окупованих територій.

Відповідно до статистичних стандартів України, колективні засоби розміщення розподіляються на два типи:

- готелі та аналогічні засоби розміщення (готель, мотель, готельно-офісний центр, кемпінг, клуб із приміщенням для проживання, гуртожиток для приїжджих, туристська база, гірський притулок, студентський літній табір та інші місця для тимчасового розміщення);

- спеціалізовані засоби розміщування (санаторій, дитячий санаторій, пансіонат із лікуванням, дитячий заклад оздоровлення цілорічної дії, дитячий центр, санаторій-профілакторій, бальнеологічна лікарня, грязелікарня, будинок відпочинку, пансіонат відпочинку, база відпочинку, оздоровчий заклад одно-, дводенного перебування) [7].

Динаміка загальної кількості колективних засобів розміщування України дає змогу зробити висновок про існуючу тенденцію до їх збільшення на протязі 2011–2013 рр. з 5882 одиниць до 6412 одиниць, тобто збільшення на 530 закладів. Зростання відбувалось як за готелями та аналогічними засобами розміщування – відповідно, з 3162 до 3583 одиниць, так і за спеціалізованими засобами розміщування – з 2720 одиниць до 2829 одиниць (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка колективних засобів розміщування України у 2011–2013 рр., од.

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Таким чином, на протязі 2011–2013 рр. відбулося значне збільшення колективних засобів розміщування України. Темпи росту становили в 2012 р. 102,7%, у 2013 р. – 106,1%.

Слід відмітити, що спеціалізовані засоби розміщення становили в структурі всіх колективних засобів на протязі 2011–2013 рр. меншу частину від загальної кількості (від 44% у 2013 р. до 48% у 2012 р.) (табл. 1).

На протязі 2011–2013 рр. відбувалось збільшення кількості розміщених осіб – з 7426,9 тис. у 2011 р. до 8303,2 тис. у 2013 р. Темпи росту становили 106,2% та 105,3% відповідно. Слід зазначити, що

основна питома вага розміщених осіб припадала на готелі та аналогічні засоби розміщування (62,7–65,9%). Питома вага кількості розміщених у спеціалізованих засобах розміщування знизилась з 37,3% у 2011 р. до 34,1% у 2013 р. (табл. 2).

Таким чином, можемо зробити висновок про позитивну тенденцію щодо збільшення колективних засобів розміщування України та зростання кількості розміщених осіб у 2011–2013 рр. Але слід зазначити, що, незважаючи на збільшення кількості спеціалізованих засобів розміщування, їх питома вага та питома вага кількості розміщених у них осіб знижувалась на протязі 2011–2013 рр., а питома вага готелів та аналогічних засобів розміщення, навпаки, збільшувалась (рис. 3).

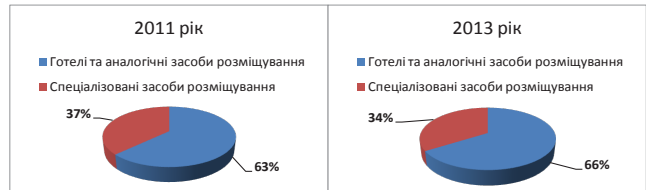

Рис. 3. Структура колективних засобів розміщування в 2011 та 2013 рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Мережа колективних засобів розміщування в Україні в 2014 р. нараховувала 4572 заклади (юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців) із кількістю місць – 408 тис. (без урахування АР Крим, м. Севастополь та зони АТО). Слід відмітити, що спеціалізовані засоби розміщення становили у структурі колективних засобів 42% і кількість їх дорівнювала 1927. Більшість відвідувачів (70,3%) надавали перевагу готелям та аналогічним засобам розміщування. Спеціалізовані засоби розміщення прийняли в 2014 р. тільки 29,7% осіб (табл. 3).

Розглядаючи спеціалізовані засоби розміщування, треба зважати на те, що вони можуть бути неприбутковими. Це чітко сформульовано в методологічних положеннях зі статистики туризму: «Спе-

Таблиця 1

Динаміка колективних засобів розміщування в Україні в 2011–2013 рр.

Роки	Колективні засоби розміщування, всього одиниць					
	Всього		У тому числі:			
	одиниць	Темпи росту до попереднього року, %	Готелі та аналогічні засоби розміщування		Спеціалізовані засоби розміщування	
			одиниць	Питома вага, %	одиниць	Питома вага, %
2011	5882	x	3162	54	2720	46
2012	6041	102,7	3144	52	2897	48
2013	6412	106,1	3583	56	2829	44

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Таблиця 2

Динаміка кількості розміщених осіб в Україні в 2011–2013 рр.

Роки	Кількість розміщених, тис. осіб					
	Всього		У тому числі:			
	Тис. осіб	Темпи росту до попереднього року, %	Готелі та аналогічні засоби розміщування		Спеціалізовані засоби розміщування	
			Тис. осіб	Питома вага, %	Тис. осіб	Питома вага, %
2011	7426,9	x	4654,8	62,7	2770,1	37,3
2012	7887,4	106,2	4983,9	63,2	2903,5	36,8
2013	8303,2	105,3	5467,9	65,9	2835,3	34,1

Джерело: побудовано автором за даними [5]

ціалізовані засоби розміщування – засоби розміщування, що можуть бути безпробуктовими, мають єдине керівництво, надають мінімум готельних послуг (окрім щоденного заправління ліжок), не обов'язково мають номери, а можуть мати одиниці житлового типу або колективні спальні приміщення і, крім розміщування, виконують ще яку-небудь функцію (наприклад, лікування, оздоровлення, соціальної допомоги, транспортування тощо)» [8].

Також необхідно підкреслити і те, що спеціалізовані засоби розміщення виконують лікувальну, оздоровчу, спортивну, транспортну та інші функції. Це особливо підкреслено Галасюк С.С. та Гусевою О.В, які зазначають: «Спеціалізовані засоби розміщення пропонують місця для ночівлі, але ця послуга не є для них головною. Дані заклади характеризуються виконанням таких функцій, як лікувальна, оздоровча, спортивна, транспортна тощо. Спеціалізовані засоби розміщення можуть бути безпробуктовими, підлягати єдиному керівництву, надавати мінімум готельних послуг (крім щоденного заправління ліжок), не обов'язково мати звичайний номерний фонд, замість якого можуть пропонувати одиниці житлового типу або колективні спальні приміщення (палати, купе, каюти тощо) [9, с. 42].

У своєму дослідженні Аніщенко О.В. відмічає, що лікувально-оздоровчий туризм є одним із найбільш стійких видів туристичних ринків України і пріоритетних напрямів, проте він найбільше потребує підтримки і скоординованого розвитку. Наявні та потенційні запаси лікувальних ресурсів, враховуючи їх якісні та кількісні характеристики, наразі повинні стати спонуканням суспільних практик відновлення здоров'я людини, подовження періоду активного довголіття та упровадження здорового способу життя [10, с. 581].

Але, згідно з дослідженням вищезазначеного автора, із загальної кількості закладів санаторно-курортного комплексу підрозділи сфери сервісу мають тільки 67% установ, проте навіть за наявності таких більшість оздоровчих закладів, згідно з вимогами Національного стандарту до засобів розміщування, не відповідають навіть категорії 1. При цьому будинки відпочинку, пансіонати відпочинку, оздоровчий заклад одно-, дводенного перебування взагалі не мають жодної сервісної ділянки. Варто окремо підкреслити суцільну невідповідність загальним вимогам щодо врахування потреб інвалідів та інших маломобільних груп населення [10, с. 588].

Слід особливо відмітити, що за роки незалежності санаторно-курортна сфера в Україні практично залишилася без державних дотацій. Відсутність бюджетного фінансування стала наслідком скорочення низки державних програм (санаторно-курортного лікування хворих туберкульозом, лікування травматичних хвороб спинного мозку, лікування післяінфарктних хворих тощо). На теперішній час спеці-

лізовані санаторії переважно працюють у масовий, «високий» сезон, при цьому значна кількість здравниць згорнули лікувальні бази та перейшли в розряд установ відпочинку з низьким рівнем сервісного обслуговування [10, с. 582–583].

Проведене нами дослідження показало, що в структурі спеціалізованих засобів розміщування в Україні в 2014 р. найбільша питома вага припадала на бази відпочинку, інші заклади відпочинку (крім турбаз) (70,9%), санаторії (9,7%), дитячі санаторії (6,1%), санаторії-профілакторії (6,1%), пансіонати відпочинку (3,8%), всі інші заклади становили у загальній структурі спеціалізованих засобів розміщування України менше 1% (рис. 4).

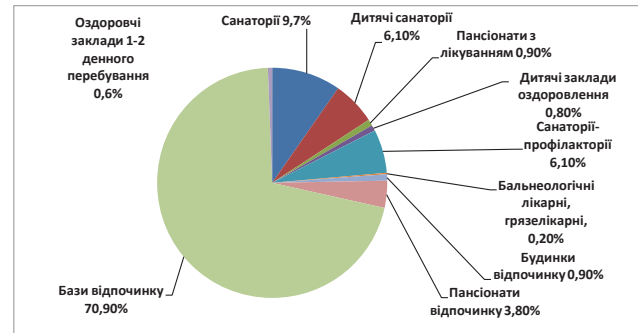

Рис. 4. Структура спеціалізованих закладів розміщування в Україні в 2014 р. %

Джерело: побудовано автором за даними [5]

За кількістю місць найбільшу питому вагу в 2014 р. займали бази відпочинку, інші заклади відпочинку (крім турбаз) – 55,3%, санаторії (21,5%), дитячі санаторії (6,6%), санаторії-профілакторії (6,4%), пансіонати відпочинку (5,8%).

За кількістю розміщених превалювали ті ж самі заклади: бази відпочинку, інші заклади відпочинку (крім турбаз) – 43,3%, санаторії (33,8%), дитячі санаторії (7,7%), санаторії-профілакторії (6,2%), пансіонати відпочинку (4,4%) (табл. 4).

Таким чином, аналіз стану спеціалізованих засобів розміщення в 2014 р. показав значне превалювання баз відпочинку та інших закладів відпочинку над кількістю санаторіїв, санаторіїв-профілакторіїв та дитячих санаторіїв, що, на нашу думку, не можна віднести до позитивної тенденції в розвитку спеціальних закладів розміщення, адже одна з основних функцій, яку ці заклади повинні виконувати – це оздоровлення та реабілітація. Також визиває занепокоєння і скорочення санаторіїв та санаторіїв-профілакторіїв у 2015 р., а також відміна часткового їх фінансування з 01.01.2015 р. [11].

Розглядаючи ситуацію на міжнародному туристичному ринку в 2015 р., треба зазначити, що, згідно з останнім випуском Барометра міжнародного

Таблиця 3

Колективні засоби розміщування в Україні в 2014 р. за типами

Види колективних засобів розміщування	Кількість колективних засобів розміщування, одиниць	Питома вага, %	У них			
			Місць, од	Питома вага, %	Кількість розміщених, осіб	Питома вага, %
Всього	4572	100	407975	100	5424040	100
у тому числі:						
готелі та аналогічні засоби розміщування	2645	58	135391	33,2	3813970	70,3
спеціалізовані засоби розміщування	1927	42	272584	66,8	1610070	29,7

Джерело: побудовано автором за даними [5]

Таблиця 4

Аналіз спеціалізованих закладів розміщування в Україні в 2014 р.

Види спеціалізованих засобів розміщування	Кількість СЗР, од	Пит. вага, %	У них			
			Місце, одиниць	Питома вага, %	Кількість розміщених, осіб	Питома вага, %
Спеціалізовані засоби розміщування	1927	100	272584	100	1610070	100
у тому числі:						
санаторії	187	9,7	58527	21,5	544932	33,8
дитячі санаторії	117	6,1	17952	6,6	124704	7,7
пансіонати з лікуванням	17	0,9	2863	1,1	17034	1,1
дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри	16	0,8	5733	2,1	37418	2,3
санаторії-профілакторії	118	6,1	17407	6,4	99899	6,2
бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні (включаючи дитячі)	3	0,2	690	0,2	3187	0,2
будинки відпочинку	17	0,9	1470	0,5	10396	0,6
пансіонати відпочинку	73	3,8	15836	5,8	71149	4,4
бази відпочинку, інші заклади відпочинку (крім турбаз)	1367	70,9	150828	55,3	697100	43,3
оздоровчі заклади 1-2-денного перебування	12	0,6	1278	0,5	4251	0,4

Джерело: побудовано автором за даними [5]

туризму ЮНВТО, у першій половині 2015 р. число міжнародних прибуттів зросло на 4%. За період із січня по червень 2015 р. турнапрямки в усьому світі прийняли близько 538 млн. міжнародних туристів, що на 21 млн. осіб більше порівняно з аналогічним періодом 2014 р. [12].

Незважаючи на таке загальне зростання показників, результати діяльності по турнапрямкам носять досить неоднозначний характер. Як і раніше, викликають глобальну заклопотаність аспекти охорони та безпеки, у той час як економічна ситуація характеризується більшою нестабільністю порівняно з попередніми періодами, при цьому відбувається відновлення темпів росту розвинених економік на тлі уповільнення темпів росту економік країн, що розвиваються. На стан попиту в туризмі також впливають падіння цін на нафту та коливання обмінного курсу.

Генеральний секретар ЮНВТО Ріфаї Т. висловив думку, що «ці результати показують, що, незважаючи на рист нестабільності, туризм продовжує закріплювати досягнуті ім за минулі п'ять років позитивні результати, забезпечувати розвиток і економічні можливості в усьому світі» [12]. Також він закликав виявляти більш вагому підтримку туризму як сектору, що володіє потенціалом для розв'язку деяких із найбільш актуальних проблем нашого часу, а саме створення робочих місць, економічного росту і соціальної інтеграції [12].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

- в Україні склалась позитивна тенденція до збільшення колективних засобів розміщування та збільшення кількості розміщених осіб у 2011–2013 рр.;

- незважаючи на зростання кількості спеціалізованих засобів розміщування в Україні, їх питома вага та кількість розміщених у них осіб знизилась на протязі 2011–2013 рр., а питома вага готелів та аналогічних засобів розміщення збільшилась;

- мережа колективних засобів розміщування в Україні в 2014 р. нараховувала 4572 заклади (юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців) із кількістю місць 408 тис. (без урахування АР Крим, м. Севастополь та зони АТО);

- спеціалізовані засоби розміщування становили в структурі колективних засобів в Україні в 2014 р. 42% та їх кількість дорівнювала 1927 одиницям;

- більшість відвідувачів у 2014 р. (70,3%) надавали перевагу готелям та аналогічним засобам розміщування. Спеціалізовані засоби розміщування в Україні прийняли в 2014 р. лише 29,7% осіб;

- у структурі спеціалізованих засобів розміщування в Україні в 2014 р. найбільша питома вага припадала на бази відпочинку (70,9%), санаторії (9,7%), дитячі санаторії (6,1%), санаторії-профілакторії (6,1%), пансіонати відпочинку (3,8%), всі інші заклади становили у загальній структурі спеціалізованих засобів розміщування – менше 1%;

- за кількістю місць найбільшу питому вагу у структурі спеціалізованих засобів розміщування в Україні в 2014 р. займали бази відпочинку (55,3%), санаторії (21,5%), дитячі санаторії (6,6%), санаторії-профілакторії (6,4%), пансіонати відпочинку (5,8%);

- за кількістю розміщених у спеціалізованих засобах розміщування в Україні в 2014 р. превалювали бази відпочинку (43,3%), санаторії (33,8%), дитячі санаторії (7,7%), санаторії-профілакторії (6,2%), пансіонати відпочинку (4,4%).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Милашко О.Г. Колективні засоби розміщування як об'єкт статистичного вивчення / О.Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. – Одеса, 2014. – Вип. 2(53). – С. 202–206.
2. Світова туристична організація UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unwto.org>.
3. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : [монографія] / За заг. ред. проф. В.Г. Герасименка. – Одеса : Астропринт, 2013. – 334 с.
4. Ворошилова Г.О. Проблеми та шляхи оптимізації міжнародного ринку туристичних послуг в Україні / Г.О. Ворошилова // Інтеллект XXI.– 2014. – № 3. – С. 8-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/int_XXI_2014_3_3.pdf.
5. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua/>.
6. Милашко О.Г. Дослідження туристичних потоків за даними засобів розміщування / О.Г. Милашко // Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях : міжнародна науково-практична конференція (24–25 квітня 2014 р.). – Одеса : ОНЕУ, 2014. – С. 15–18 [Елек-

- тронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2260>.
7. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 : затв. наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457 (із змінами, внесеними наказом Держспоживстандарту України від 29 листопада 2010 № 530) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
 8. Методологічні положення зі статистики туризму : затв. наказом Держ. комітету статист. України 23.12.2011 р. № 372 / Держ. комітет статист. України . – К. : Державний комітет статистики України, 2011. – 18 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/21/metod_372.pdf.
 9. Галасюк С.С., Гусєва О.В. Аналіз термінологічного апарату національних стандартів України по засобах розміщення туристів / С.С. Галасюк, О.В. Гусєва // Економіка Криму. – 2011. – Вип. 3(36). – С. 40–45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://infotur.in.ua/galasjuk9.htm>.
 10. Аніщенко О.В. Проблеми розвитку регіонального санаторно-курортного комплексу / О.В. Аніщенко // Комунальне господарство міст : наук.-техн. збірник. – 2013. – № 108. – С. 581–590 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/33029/>.
 11. Щодо подальшого фінансування санаторіїв-профілакторіїв у 2015 році : Лист Виконавчої дирекції ФСС з ТВП від 31.01.2015 р. №7.1-36-224 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vobu.com.ua/ukr/news/view/40292>.
 12. В первой половине 2015 года на 21 миллион международных туристов больше / Світова туристична організація UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://media.unwto.org/ru/press-release/2015-09-14/v-pervoi-polovine-2015-goda-na-21-million-mezhdunarodnykh-turistov-bolshe>.

УДК 657.1:075.8

Василенко В.П.

*аспірант кафедри економіки підприємства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДИВІДЕНДНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто теоретичні аспекти формування дивідендної політики підприємства. Проаналізовано основні підходи до визначення дивідендної політики підприємств. Досліджено та узагальнено систему забезпечення дивідендної політики підприємства.

Ключові слова: дивідендна політика, підприємства, корпоративне управління, забезпечення, дивіденди.

Василенко В.П. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДИВИДЕНДНОЙ ПОЛТИКИ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены теоретические аспекты формирования дивидендной политики предприятия. Проанализированы основные подходы к определению дивидендной политики предприятий. Исследована и обобщена система обеспечения дивидендной политики предприятия.

Ключевые слова: дивидендная политика, предприятия, корпоративное управление, обеспечение, дивиденды.

Vasylenko V.P. THEORETICAL ASPECTS OF FORMATION DIVIDEND POLICY OF ENTERPRISES UKRAINE

The paper reviewed theoretical aspects formation of the company's dividend policy. There have been analyzed the main approaches to determine the dividend policy of enterprises. There have been investigated and generalized the system providing dividend policy of enterprises.

Keywords: dividend policy, enterprise, corporate management, provoding, dividend.

Постановка проблеми. В умовах європейської інтеграції, яка є складовою частиною розвитку промисловості України, особливої ваги набуває формування ефективної та дієвої системи корпоративного управління на підприємствах, здатної до впровадження системних і послідовних рішень, підпорядкування всіх завдань зовнішньої та внутрішньої політики підприємства досягненню ефективних результатів у фінансово-господарській діяльності.

Одним з основних чинників розвитку промислових підприємств є сформована у процесі розвитку ефективна система управління на підприємстві. Одним із факторів успішного функціонування підприємства є вдала дивідендна політика підприємства. Вона забезпечує фінансування діяльності підприємства, а також дає акціонерам змогу оцінити ефективність діяльності підприємства.

За цих обставин особливо актуальним є формування надійних теоретико-методологічних засад дослідження організаційно-економічного забезпечення дивідендної політики промислових підприємств в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним питанням розроблення основних принципів

та засад формування дивідендної політики приділяло уваги багато як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких: В.Д. Базилевич, Д.О. Баюра, І.О. Бланк, М. Гордон, Н.Е. Деєва, Л.В. Ключенок, Л.О. Лігоненко, Дж. Лінтнер, М. Міллер, Ф. Модільяні, І.П. Мойсеєнко [5], Н.Г. Пігуль, Л.С. Селівєстрова, О.В. Сташук [4], В.М. Суторміна, Н.В. Юрчук та ін. Проте більшість вітчизняних дослідників акцентують увагу на шляхах підвищення ефективності та прибутковості підприємства, не приділяючи належної уваги впливу дивідендної політики на фінансову діяльність підприємства.

Мета статті полягає у пошуку доречних концепцій дивідендної політики для підвищення ефективності промислових підприємств України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Промисловість є важливою галуззю матеріального виробництва для будь-якої країни, тому що має особливе стратегічне значення для економічного розвитку. На розвиток промисловості впливає багато факторів, одним з яких є фінансова політика управління підприємствами, складовою частиною якої є дивідендна політика. Від вибору дивідендної політики залежить, яким чином буде розподілятися прибуток на підпри-